

Ludoteca Tren Màgic

Tu ets

*Mimosa que degota del plomall del cigne
i que endolceix els prenys de la vinya.*

*Violeta de bosc, modèstia de pell malva,
lluus dins dels matolls ocults un resquitx d'alba.*

*Clavell, al mig de l'estança, l'esclat de l'astre,
allibera els nostres hiverns de la fredor mundana!*

*Lliri, calze de nacre, que ens sadolla i ens amara,
amb la romança cristal·lina de la pluja sacra.*

*Romaní, espígol, timó i sàlvia, perfum, oratge
familiar que ens du la intensitat mediterrània.*

*Gerani d'un jardí satiu vinclat cap a la tanca
i que murmura el nostre nom al caure la tarda.*

*Lliri de safir que dignifiques el terrer amarg i aspre,
i vius damunt d'ell, autèntica valentia, silenciosa calma.*

*Lliri de safir, gerani, romaní i espígol,
timó, clavell, mimosa, lliri i sàlvia,
que s'esbadellen amb el teu alè de rosa blanca.*

Meritxell Sans Carré

*Poesia dedicada a la meva tieta Tresina al fer vuitanta anys.
Vinaixa, gener 2008*

I un dia la guerra civil esclatà..

Continuem en aquest nou número del *Nou Pinetell* la història encetada ja fa dies sobre un alpicatí que marxà arran de la Guerra Civil.

Llegirem la vida que portava en el camp de refugiats francès, la disgregació de la seva família, les seves primeres feines, la seva implicació amb amics amb la resistència, els seus primers amors... fins que un dia és convocat a passar revisió mèdica per fer els treballs obligatoris a Alemanya. A partir d'aquí inicia l'aventura de recórrer 720 quilòmetres en bicicleta per arribar fins on eren establerts els seus pares. Un salconduit l'ajudà en els moments més perillosos. Serà una etapa decisiva en la seva vida que el menarà a retrobar-se amb els seus. Tant de bo molta gent en aquells temps i també en els actuals tinguessin la mateixa sort d'arribar a bon port!

Neli Peirau

Era tardor i el temps no sempre era bo, la tramuntana bufava sovint i de forma violenta. Ens enviava la sorra cap a les parts despullades que la nostra roba no arribava a tapar i era especialment molesta a la cara. En aquells moments no podíem sortir.

La platja era menys freqüentada que en qualsevol de les estacions actuals. Tenia una petita duna on creixien unes escasses canyes. Sovint anava a veure un vell pescador, magre, solitari i marcat pels vents d'hivern, amb la seva barca inclinada i malmesa. A la nit armava cordes, segurament per agafar crancs.

Els polls i la sarna eren moneda corrent. El fet de tenir uns no ens dispensava de tenir l'altra, ja que cohabitaven molt bé: o tot o res! Aquest és el llast de totes les migracions, quan hi ha concentració la higiene és absent.

Però no tot era dolent. Podíem passejar pels "carrers" sense por que algú ens assenyales. Els "estiuiejants" tenien tots la mateixa cara i els mateixos problemes, l'única diferència era la dotació... de polls i sarna.

L'escola continuava. Un bon dia els cursos de francès van fer la seva aparició, era tota una novetat. Una hora per setmana i un sol professor per a molts alumnes. En aquell moment no m'interessava, ja que jo em delia pel futbol que practicàvem a la sorra.

Els dies anaven passant. El menjar era just, recordo perfectament les faves i les llenties, que tenien gairebé la mateixa quantitat de pedres. La denominació d'origen encara no devia existir!

Quan l'Isidre feia curses en bicicleta

Un dia em vaig assabentar al camp que havien sortit alguns homes a la verema. Era tot molt confós, no tenia informació ni d'on ni per quant temps. Per tant, vaig continuar amb les classes de francès; millor dit, el francès i la geografia francesa passaven davant meu sense que aleshores m'interessessin gens ni mica.

La tardor de 1939 França estava en guerra. Malgrat tot, la vida continuava i s'havia de recol·lectar el raïm dels ceps. Fou aleshores quan els polítics destacats del moment van decidir deixar anar a la natura als vinguts de la Península Ibèrica. Pràcticament a tots se'ls va donar feina, la prioritat era la recol·lecció.

El meu pare va arribar a Cahuzac-sur-Vère després d'un dia de viatge en autobús sense saber la seva destinació. Tot això m'ho va contar posteriorment i no ho poso en dubte. Eren com un ramat al mercat. Els propietaris els esperaven; alguns els tocaven físicament per tal de triar els més forts, no necessitaven els seu *curriculum vitae*. Alguns d'aquests homes ja havien treballat la terra, hi havien nascut, viscut i treballat. Altres, però, no tenien aquest ofici, encara que van posar-hi voluntat. Eren lliures i volien continuar sent-ho. Al cap de vuit dies tothom havia d'ésser al mateix lloc per la verema.

Heus ací com i per què els republicans espanyols van arribar aquí, on han viscut i molts moriran.

El meu pare, amb dos companys més, anaren a la verema a casa de Doumerg al poble Vieux, en una finca petita d'explotació familiar. Quan varen acabar encara restaven altres finques més grans. Una d'elles era propietat de Boissel a Brousse, al mateix Cahuzac. Aquest senyor es va informar sobre si després podríem anar a la seva propietat, i així fou com continuaren en aquesta feina de la verema.

Després de les veremes –tot té un principi i un final–, el meu pare i algun altre company van restar treballant per aquest propietari. Primer com a treballadors agrícoles i més endavant com a majorals. Aquesta feina els donava dret, entre altres coses, a casa i a una remuneració en espècie. Aquest fou el moment que va permetre que moltes famílies tornessin a estar juntes altre cop.

El senyor Boissel ens va venir a buscar al camp amb el seu cotxe, tot un luxe per a mi. El seu fill, Roland, era de la meva mateixa edat. De seguida vam esdevenir amics. Al començament vivíem a prop d'ells. Roland tenia dues escopetes d'aire comprimit, amb les quals tiràvem als ocells, encara que no fèiem gaire mal ja que no eren gaire potents, sobretot la meva.

També ens divertíem a casa, però en lloc d'escopetes amb la fona. Posàvem ampolles buides damunt un tauló i fèiem competició sobre qui en trencaria més. Val a dir que jo tenia bastant experiència amb la fona, i obtenia millors resultats que ell. No fa gaire temps que encara parlàvem sobre aquesta diversió!

Quan va començar a fer fred el meu pare llaurava amb els bous. Per a aquesta feina era necessari que algú caminés davant d'ells amb un bastó per fer-los avançar. Jo vaig ser l'encarregat de dur a terme aquesta ingrata feina, però no podia triar.

Passat el temps ens vam mudar, juntament amb la família Llinàs (el pare treballava amb el seu), en una casa del senyor Boissel, prop de Cahuzac. Els Llinàs es van instal·lar a la primera planta i nosaltres a la planta baixa. La convivència entre les dues famílies va ser bona mentre jo vaig ser-hi present, i suposo que després també. Actualment ja han desaparegut els pares d'ambdues famílies.

Josep em va tornar a escriure a finals de gener de 1940 per oferir-me treballar amb ell a la fàbrica de vidre. Feia pocs dies que jo havia complert els 14 anys. Vaig parlar d'aquest oferiment als meus pares i finalment vaig acceptar. Únicament havia de recollir les meves poques pertinences i arribar a Fougères abans del 20 de febrer, dia que començava el

contracte de treball. En aquell temps França encara estava en guerra i no hi havia trens tan sovint com avui en dia. Tampoc els transbordaments estaven tan coordinats, i de vegades calia esperar durant hores abans de poder pujar a un tren que anés en la direcció que m'interessava. Vaig haver de dormir dins una estació sense calefacció, i el temps encara era fresc. Recordo que jo era l'únic "rodamón" arrecerat en un racó, i la meva roba tampoc era de gaire abric.

El poc francès que vaig aprendre al Camp no em va servir per res, sol responia *oui* o *non*. L'única cosa positiva de la situació era la meva lleugeresa d'equipatge.

Finalment vaig arribar-hi, després, això sí, de moltes peripècies. Vaig haver de canviar de tren nou cops, encara que semblí impossible! Aquest no era el principi d'una gran aventura, era la continuació d'aquella que havíem emprès feia molt de temps, una llunyana matinada de primavera, davant d'una quadra d'Alpicat que mai oblidaré.

Capítol VI

Vaig instal·lar-me a l'habitació que m'havien reservat. Joseph em va comentar de forma general les condicions, a les quals m'avenia (de totes maneres no hi havia cap més remei).

Vaig començar guanyant 95 francs per setmana i en pagava 75 per la pensió completa. A la casa estàvem una mica estrets, ja que Joseph convivia amb la seva mare, el seu padrastre, una germana i un germà solters. La situació era provisional. Joseph tenia una nòvia amb la qual havia tingut una filla, que havia mort ofegada de forma accidental quan s'hostatjaven en un poblet. Tot això havia ocorregut abans que ens coneguéssim.

De seguida em vaig confeccionar una fona a casa de Joseph. Sol tenia 14 anys i els meus costums eren de pillastre, més entremaliat que generós! Però què podia donar jo si era més pobre que Job? Sort n'hi ha que hi ha moltes maneres de donar!

Tornant a la fona que havíem deixat unes línies més amunt... amb aquesta eina tirava al jardí a diferents ocells, però sense encertar. El que sí vaig encertar devia ser un vidre del veí, que estava en la mateixa trajectòria de tir. Aquest va venir a queixar-se al meu protector i la broma va costar onze francs. Joseph em va felicitar per la feta i va haver de pagar. Des de llavors ja no vam sentir parlar més del veí ni de la fona.

Alguns mesos després de la meva arribada Joseph i la seva promesa van decidir casar-se. Suposo que jo estava inclòs en la decisió, ja que vaig anar a viure amb ells a la ciutat de Graziana.

El començament no va ser bufar i fer ampolles. Jo era l'intrús en aquella relació. L'únic que podia fer era que m'oblidessin, com si no hi fos, però això era molt difícil. Treballàvem els tres. Durant el poc temps de descans que

teníem al migdia, ens posàvem tots mans a l'obra, esmerçant-lo amb la vaixela, encerant, embetumant les sabates... és a dir, en tot allò que convenia. No era moment de rondinar. A poc a poc les relacions es van fer menys tibants i més suportables.

Les meves principals ocupacions, a part de les tasques domèstiques i de la feina a la fàbrica, eren la lectura de novel·les policíiques i, sobretot, el cinema.

El contacte amb els francesos, l'edat, la lectura i els meus orígens catalans, van afavorir el domini de la llengua francesa. Al cap d'un any el parlava gairebé com ara.

Poc temps després d'arribar a Fougères l'atzar em va fer conèixer una noia anomenada Ginette, de mare francesa i pare italià (heus ací un altre emigrant). Jo estava molt encapritxat d'ella i crec que ella de mi. No perdiem cap ocasió per veure'ns. La nostra relació no va passar mai de les abraçades amoroses. Fou un dels grans amors de la meua vida.

Però un dia la seva família va rebre la visita d'uns amics, els quals tenien un fill de la seva edat. Havien crescut junts, circumstància que jo ignorava, i la gelosia em va guanyar, segur que sense raó alguna. Després ja no vaig intentar veure-la i ella tampoc va fer-hi res. Els dos érem geniüts, però jo no vaig fer el primer pas sinó que evitàvem mútuament trobar-nos. La ruptura va ser definitiva. Alguns mesos més tard van marxar a Itàlia, un viatge que hagués pogut ésser decisiu a la meua vida.

Encara que els alemanys arribaren no vaig patir l'ocupació directament. La meua situació financera anava millorant a la fàbrica, sempre treballant el millor que sabia. No obstant això, hi havia un detall que m'impedia progressar com voldria. Érem uns 180 obrers, algunes famílies tenien treballant-hi ja el pare abans que el fill, però encara que aquest no fos competent no se li podia passar al davant.

La fàbrica va tenir unes tres aturades provisionals, degut a la falta de matèria primera.

Joseph tenia una germana més gran casada amb un ferroviari. Tenien sis o set fills i vivien a uns 50 quilòmetres d'on érem nosaltres. Va ser ella qui em va trobar feina en una d'aquestes aturades de la fàbrica. Primerament havia de guardar vaques, i el pagament era sol el meu menjar, que encara que abundant no era gaire variat. Se'm van escapar un parell de vegades,

Quina sorpresa quan, en arribar a casa, em vaig trobar el Josep

sense gaires conseqüències. La lectura fou la causa dels descuits.

El segon cop que la fàbrica estava parada vaig trobar feina en un forn de pa a Fougères mateix. No guanyava gaires diners. La meua feina consistia a lliurar el pa a domicili amb una bicicleta equipada especialment. A cada cantó de la roda davantera s'havia instal·lat una mena de cistelles de vímet allargades, que gairebé arribaven a terra. Les barres de pa cabien allí dretes. El forn de pa estava situat dalt d'un pendent. Sort que quan es començava el viatge era costa avall, ja que anava tot carregat, si fos a l'inrevés no hauria tingut prou forces per fer-ho. També cal dir que sort en vaig tenir dels frens!

Al tercer cop d'aturada les dificultats per la situació que es vivia eren més preocupants. Les famílies plantaven horts als afores de la ciutat, sobretot es dedicaven a les patates.

Joseph i un amic, sense res millor per fer, van fer publicar un anunci en un diari local, on s'oferien a tractar els tubercles de forma remunerada. A mi em van associar a aquest petit negoci. Els aparells per fer els tractaments eren els mateixos que s'utilitzaven per la vinya, i quan estaven carregats eren pesats, car jo sol tenia 15 anys. Sort n'hi havia que en aquells improvisats horts també es cultivaven maduixes, i algunes en vaig menjar, encara que evidentment no estava encarregat de recollir-les...

Durant aquestes setmanes vaig conèixer una família de jueus espanyols que les passaven

magres per a mantenir-se. Criaven conills a l'engròs, la mixomatosi encara no era coneguda, i això els ajudava a anar passant. Hi havia, però, un inconvenient. La família era formada pels pares i un fill casat. Tots ells ja tenien una certa edat. Eren gent d'alcúrnia, i no els veia jo collint l'herba que se'ls havia de donar als conills. L'encarregat d'aquesta feina vaig ser jo, que amb la meva bicicleta, dos cop per setmana, recollia un sac ple d'herbes variades que em pagaven a 5 francs. Aquests diners extres s'havien de sumar al salari de la fàbrica. Tenia l'avantatge de l'horari de 5 del matí a 13.30 de migdia, cosa que em permetia agafar petites feines extra. L'augment de guanys em possibilitava gastar una mica més i això em va permetre anar al cinema més sovint.

Un bon dia aquella família jueva va desaparèixer, no n'he tornat a saber més. No sé si la seva marxa fou voluntària o els alemanys els van detenir. Eren temps difícils i perillosos per a ells.

Altres coneixences amb les que vaig fer "negocis" foren Dan i Che, dos joves que treballaven amb mi. Un bon dia, encara no sé com se'n van assabentar, em van informar que els alemanys guardaven cotxes en un cobert dins del bosc als afores de la ciutat. En aquests vehicles hi havia, sense vigilància, bidons de 20 litres de gasolina encadenats. Aquells dies hi havia a la vila un circ que comprava carburant. Els meus amics em van demanar si els volia acompanyar. Fou un joc d'infants trencar els cadencats i emportar-se la gasolina. Hi vaig anar dues vegades més, però ho trobava tan fàcil que no hi vaig voler tornar. Però ells van continuar anant-hi i esdevingué el previsible. Els alemanys els van agafar. Van ser jutjats i condemnats. Che, orfe, va anar a parar a un reformatori i Dan va anar a la presó. Mai més he tingut l'ocasió de tornar-los a veure. Sortosament, mai van dir res sobre mi.

El bordell de la ciutat estava situat gairebé davant del cobert abans esmentat. Una tarda uns quants amics vam decidir anar-hi. Era absolutament indispensable portar els documents d'identitat, de totes maneres tampoc ningú sortia sense ells. En aquesta casa s'havien d'ensenyar a la mestressa per tal de poder entrar. Jo anava l'últim i li vaig dir que els havia oblidat, però ella es mostrà inflexible i em va dir que anés a cercar-los, i em va tancar la porta. Havia fallat en l'intent, ja que era obligatori tenir setze anys per poder entrar, i a mi encara em faltaven tres mesos!

I parlant de noies... Una anècdota amb elles va relegar la lectura a un segon terme.

El fet de tenir totes les tardes lliures em deixava temps per vaguejar amb un company de feina anomenat Marc pels jardins públics. I allí en un banc vaig veure una noia sola! O esperava a algú o esperava una ocasió.

El meu amic va comprar el diari abans d'entrar als jardins, no crec que estigués molt interessat en les notícies... Em vaig interessar en ella, mentre el meu amic mirava el diari. Quan se n'adonà i començà a voler-se interessar, ella no en volgué saber res. El meu company em va dir que no li tornaria a passar el fet de perdre una oportunitat. Jo vaig relegar una de les meves principals ocupacions d'aquella època, la lectura, a un segon pla després d'aquella feta.

Poc temps després hi hagué esdeveniments nous que començaren a revestir perill.

En endavant se'm va advertir de forma oficial que hauria d'anar a apuntar-me, com estranger que era, cada dissabte a la comissaria de policia. Allí vaig conèixer el comissari, que era un gran fumador. En aquell temps el tabac estava racionat a dos paquets per setmana. Jo no fumava i li cedia la meua part.

Es començava a entreveure a Fougères la resistència contra els alemanys. Joseph era simpatitzant del Partit Comunista, per dir-ho d'alguna manera. Naturalment jo seguia l'estela del meu protector.

Treballàvem amb Guenouel i el qui més tard seria el comandant Piétri (de pares emigrants), cap d'una important xarxa regional de la resistència.

A casa vam rebre a molta gent de la resistència de forma clandestina. Eren pròfugs. Entre aquests hi hagué François Béranger, persona distingida que arribà a ser diputat de l'Assemblea Nacional. Més endavant el vaig veure força cops per la televisió.

Jo era l'encarregat del transport del material. Explosius i missatges eren traslladats dins el selló de la meua bicicleta. M'encantava anar en bicicleta, potser n'hagués sabut més si un diumenge a la tarda no hagués descobert la noia del banc i el que això significava. Anava a entrenar amb un amic que no treballava a la fàbrica de vidre anomenat Fèlix.

El principal carrer del barri, Jean-Jaurès, si més no era el més llarg, feia pendent. Els alemanys havien confiscat un hotel-restaurant dalt d'aquest barri.

Un migdia, mentre dinaven, un ciclista va llençar una granada dins l'edifici. No vaig saber les víctimes que havia ocasionat. La investigació fou confiada a la policia de Rennes, que amb la pista del jove ciclista van arribar fins a mi, ja que complia el perfil que cercaven. Vaig ser interrogat llargament, se'm

